

ТРИПІЛЬСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ

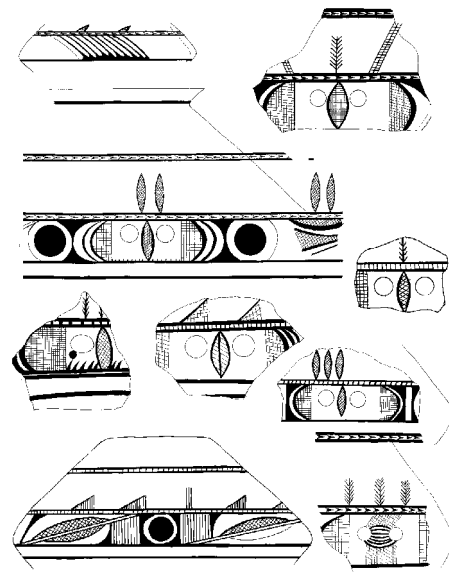
На території України Трипільська культура була поширена у Лісостепу — від Верхнього Дністра на Заході до Середнього Дніпра на Сході. Час її існування: друга половина шостого — перша чверть третього тисячоліття до Христа. На землях України нині відомо близько 2000 трипільських пам'яток: поселень, могильників, курганів. Понад сто років досліджують цю давню цивілізацію археологи, здобувши під час розкопок важливий матеріал для відтворення давньої історії, відкривши тисячі шедеврів давнього мистецтва.

Розселення людності Трипільської культури на теренах Лісостепу сприяло зростанню її чисельності та добробуту. Не всі відомі нам трипільські поселення існували одночасно, адже їх мешканці періодично переносили свої поселення на нове місце. Тому ідея циклічності, повторюваності набула особливого змісту і значення у світогляді давніх землеробів краю. На полях вони вирощували півчасті пшениці, ячмінь, горох, бобові. Посіви, на думку палеоботаніків, були чистими, а поля використовували тривалий час. Врожай збирали серпами з кременними вкладениками.

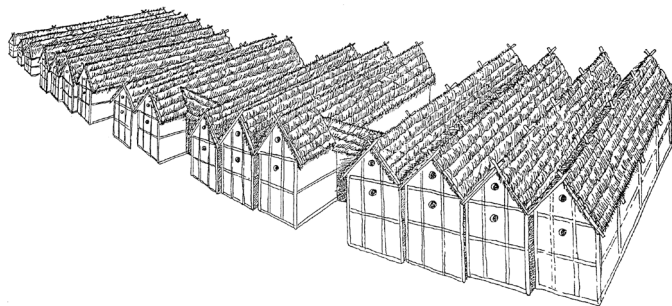
Споро-пилкові аналізи дозволили відтворити рослинний світ, який оточував трипільські поселення шість тисячоліть тому. Біля хат та на стежках ріс подорожник, далі — кропива. Схили балок вкривало буйне різнотрав'я, червоніли мальви, білів в'юнок та рожевіли дикі гвоздики. На полі, серед пшениці, синіли волошки. Над струмками та річечками росли верби, вільха, куці ліщини. В байраках росли дубові та грабові ліси. В лісах було багато зубрів, оленів, кабанів, водилися ведмеді, вовки, лиси та зайці.

Тисячі дерев кам'яними та мідними сокирами зрубали трипільці, щоб збудувати свої будинки. Спочатку їхні поселення були невеликими — від семи до чотирнадцяти будівель, а з часом виникли справжні міста з тисячами споруд. Будинки мали каркасно-стовпову конструкцію. Стіни робили з дерева або плели з лози, а потім обмащували глиною з домішками полові. **Цей тип житла виник в трипільські часи і існує в лісостепу України донині.**

Збереглися зроблені трипільськими майстрами глиняні моделі жител та храмів. Серед них є двоповерхові. Існування у трипільців кількоповерхових споруд засвідчується також розкопками залишків міських кварталів. Міжповерхові перекриття робилися з дерева та обмащувалися глиною, як і стіни. Другий поверх звичайно був житловим, а перший — господарчим. Підлогу і стіни фарбували в червоний і білий кольори, вкривали геометричним орнаментом, який мав оберігати мешканців від ворожих сил. Житлові кімнати опалювали відкритими вогнищами та печами, по-чорному. Вздовж однієї з стін робили довгу глиняну лаву — на неї ставили посуд. Поруч часто робили глиняні ночви, в які вмонтовували камені для розтирання зерна на борошно.

Фрагменти розписів трипільської кераміки

Реконструкція трипільських будівель за даними розкопок біля с. Майданецьке

Навпроти єдиного округлого вікна, яке звичайно робили у протилежній до входу стіні, зводили глиняний жертвник — у плані **округлий або хрестоподібний**. Вівтар фарбували в червоний колір та прикрашали ритим спіральним орнаментом. Загальна площа трипільських жител становила від 60—100 до 200—300 кв. м. Крім жител, відомі також, повторимо, храми та інші громадські споруди.

План трипільського поселення біля с. Майданецьке

Одна з таємниць Трипільської культури — знайдені археологами рештки тисяч спалених будівель. Серед руїн — десятки, а іноді й сотні посудин, статуетки людей та тварин, інструменти, кістки тварин, а деколи і людей. На початку вивчення цієї культури В.Хвойка розглядав ці рештки як “будинки мертвих”. Інші археологи доводили, що це звичайні житла. Сучасні дослідження свідчать, що є сенс поєднати ці висновки. Справді, тривалий час ці споруди служили людям як будинки, комори, храми. Та надходив певний час, і всі ці споруди ставали житлами мертвих — пристанищами для душ предків, яким належали багаті пожертви — весь цей чудовий посуд, реманент, м’ясо жертвних тварин. Такий будинок, все селище належало спалити і спокійно переселитися на інше місце, до нових полів та угідь, лишивши старі ниви предкам. І так тривало понад дві тисячі років — доки існувала Трипільська цивілізація на землях від Карпат до Дніпра. Освячений тисячолітньою традицією, землеробський цикл трипільців полягав у будівництві кожні 60—80 років нових поселень.

Найбільші з трипільських міст існували у V тисячолітті до Христа. Їхні розміри вражають: сотні гектарів площі, тисячі жител, чисельність мешканців — до 10—15 тисяч чоловік. Потужні укріплення, які зводилися по колу у кілька рядів і склалися із сотень щільно прибудованих одна до одної дво- і навіть триповерхових споруд, надійно захищали своїх господарів. Населення міст займалося переважно сільським господарством, проте були там і ремісники — гончарі, ковалі, ткачі.

Коли шукають корені народів, які жили на землях України, так чи інакше звертаються до Трипільської цивілізації. **Трипілля — це перший хліб, перший метал, початок планетарного землеробського світогляду на теренах, які нині називаються Україною.** Творці Трипілля стояли біля витоків цивілізації Європи і зробили дуже вагомий внесок у формування сучасної культури України.

Трипільська кераміка (реконструкція).
Студія трипільської кераміки, Київ,
школа № 66